

Beneška Slovenija

Beneška Slovenija je zgodovinska pokrajina na meji med Italijo in Slovenijo. Večina ozemlja pripada italijanski deželi Furlanija - Julijska krajina, tri naselja pa so v današnji Sloveniji.

Zemljepis

Beneška Slovenija zavzema gričevje južnih Julijskih Predalp med Čedadom in Matajurjem in sestoji iz Nadiških dolin, Terskih dolin in treh vasi na Slovenskem.

Nadiške doline so porečja štirih rek: Nadiže, Aborne, Kozice in Arbeča.

Terske doline so porečja reke Ter in njenih manjših pritokov.

Del Beneške Slovenije, ki danes pripada Sloveniji, je sestavljen iz vasi Borjana, Breginj in Livek v občini Kobarid.

Zgodovina

Slovanska plemena so prišla v te kraje v sedmem stoletju, ko je bilo vse ozemlje v rokah Langobardov. Po raznih spopadih je bil sklenjen sporazum, ki je priznaval novim prišlecem pravico do bivanja na obmejnem gričevnatem svetu, v zameno za nadzor in obrambo severovzhodnih predelov langobardske države.

Pod patriarhatom (1077 - 1420) je bilo ozemlje del samostojne države *Patrie dal Friûl*, ki je bila formalno cesarski fevd, a prebivalstvo je imelo še vedno dolžnost, da *brani mejo*, kar je zgovoren primer velike politične negotovosti tiste dobe. V okviru Beneške republike (1445 - 1797) je bilo področje spet na meji in torej spet v stalni vojni pripravljenosti.

Toda po padcu republike je ozemlje prešlo pod Habsburžane, ki niso potrebovali sodelovanja domačinov pri upravi dežele. Vsakršen dotedanji dogovor z oblastmi je zapadel in prebivalci današnje Benečije so izgubili vse privilegije. To je pomenilo med drugim tudi davčne dajatve, ki so bile za skromno lokalno gospodarstvo pretežke. Prehod pod italijansko upravo (1866) ni spremenil življenjskih pogojev, nastop fašizma pa jih je še zaostрил. Režim ni priznaval jezikovnih manjšin, posebno ne takih, ki so bile v preteklosti na istih ozemljih samostojne. Ekonomski stiski se je pridružil poitalijančevanje in prebivalstvo se je začelo izseljevati. Najprej je odšlo veliko število fantov in mož, ki so se zaposlili v belgijskih rudnikih, in po večini jim je v kratkem sledila vsa družina. Malo se jih je vrnilo domov.

Po drugi svetovni vojni so bile razmere v Beneški Sloveniji med najtežjimi v Italiji. Področje je bilo praktično odrezano od ostale Furlanije in ni imelo nobenih povezav. Ljudstvo se je množično izseljevalo; kdor je ostal, v glavnem ženske in otroci, se je moral boriti za preživetje. Šele v sedemdesetih in osemdesetih letih so se razmere izboljšale.

Danes je Beneška Slovenija ustrezno povezana z ostalo državo, bodisi v političnem kot v gospodarskem smislu.

Kultura

Ponekod v Beneški Sloveniji so še danes živi nekateri običaji, ki izhajajo iz slovenske tradicije. Tako se v noči na 24. junij (»janezovo«) prižigajo kresovi v raznih vaseh, kar je stara slovenska navada. V oktobru se pa praznuje »burnjak«, praznik kostanja, v Mašeri, Trčmunu in Čeplesišču. Posebej je treba omeniti, da je v Beneški Sloveniji veliko kozolcev, ki so povsem slični slovenskim. Danes je glasnik Beneških Slovencev tedenski časopis *Novi Matajur*, ki izhaja že od leta 1950. List vsebuje

članke v slovenščini, italijanščini, nadiški govoric in rezijanščini. Vsebina je zelo pestra, od politike do kulture in stikov z bralci. Od vsega začetka si je časopis zastavil tri naloge, ki jih še vedno odlično izpolnjuje. Prva je prikaz domače stvarnosti v širših italijanskih in slovenskih krogih, druga pa posredovanje podatkov o lastni in sploh slovenski zgodovini in tradiciji. Tretji cilj je povezovanje razpršenih slovenskih vasi v Beneški Sloveniji v kulturno enoto. Toda po skoraj šestih desetletjih njegovega obstoja se časopis lahko označi tudi kot glavni učbenik, slovnica in slovar slovenskega jezika za vse prebivalce teh dolin: brez tega lista bi bila slovenska beseda že zdavnaj izginila iz mnogih beneških vasi.